

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “การสื่อสารสุขภาพของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย” ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ (Documentary Analysis) ที่เกี่ยวข้องและใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ซึ่งเป็นผู้บริหารของสถานีสื่อทีวีไทยและผู้ผลิตรายการสุขภาพที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้อำนวยการฝ่ายรายการ สถานีโทรทัศน์ทีวีไทย และหัวหน้าฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์ทีวีไทย และผู้ผลิตรายการสุขภาพที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยรวมถึงการศึกษาเทปบันทึกการสัมภาษณ์ทั้ง 5 รายการ จำนวน 32 ตอน โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อศึกษาแนวคิดในการนำเสนอรายการโทรทัศน์สำหรับการสื่อสารเพื่อสุขภาพที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตรายการสุขภาพที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการผลิตรายการสุขภาพที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย

โดยผู้ศึกษาได้กำหนดแนวทางในการสรุปผลการวิจัยไว้ 3 ส่วนตามลำดับคือ

1. สรุปผลการศึกษา
2. อภิปรายผลการศึกษา
3. ข้อเสนอแนะในการสื่อสารสุขภาพและข้อเสนอแนะการวิจัยในอนาคต

สรุปผลการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง “การสื่อสารสุขภาพของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย” ทำให้เห็นถึงลักษณะที่สำคัญของการสื่อสารสุขภาพผ่านทางรายการสุขภาพต่างทั้ง 5 รายการ ได้แก่ รายการคนสู้โรค รายการสถานีอนามัย รายการขบวนการไร้พุง รายการชีวิตที่ออกแบบได้ และรายการเพศฆาตเงียบ ทั้งในส่วนของ การให้แนวคิดในการนำเสนอรายการสุขภาพของผู้บริหารสถานีฯ กับผู้ผลิตรายการต่าง ๆ ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตรายการสุขภาพของผู้ผลิตรายการสุขภาพต่าง ๆ ปัญหาและอุปสรรคตลอดจนแนวทางการแก้ไขที่เกิดขึ้นในการผลิตรายการสุขภาพ ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้สามารถสรุปผลการศึกษาออกได้เป็น 3 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ส่วนที่ 1 แนวคิดในการนำเสนอรายการโทรทัศน์สำหรับการสื่อสารเพื่อสุขภาพที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตรายการสุขภาพที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย

ส่วนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตรายการสุขภาพที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย

ส่วนที่ 1 แนวคิดในการนำเสนอรายการโทรทัศน์สำหรับการสื่อสารเพื่อสุขภาพที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย

จากการศึกษาพบว่า แนวคิดในการนำเสนอรายการโทรทัศน์สำหรับการสื่อสารสุขภาพที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยเพื่อให้ได้รายการสุขภาพที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นรายการรูปแบบใหม่ที่น่าสนใจและน่าติดตาม อันเป็นผลมาจากแนวคิดของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำเสนอรายการสุขภาพ คือ 1. นโยบายของผู้บริหารสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย 2. แนวคิดในการจัดรายการสุขภาพของผู้อำนวยการฝ่ายรายการ สถานีโทรทัศน์ทีวีไทย

1. นโยบายของผู้บริหารสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยในการสื่อสารสุขภาพแก่ประชาชน

การเป็นสื่อสาธารณะของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยมีผลให้การดำเนินนโยบายของผู้บริหารสถานีฯ ในการมอบแนวคิดบนพื้นฐานสื่อสาธารณะให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการผลิตรายการ

สุขภาพ โดยยึดถือประโยชน์ของสาธารณชนเป็นหลัก จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานีย มีนโยบายในการร่วมแก้ไขปัญาสุขภาพของประชาชนผ่านรายการสุขภาพที่ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1.1 การพัฒนา (Development)

นโยบายในด้านการพัฒนาของผู้บริหารสถานีย ในการสื่อสารสุขภาพแก่ประชาชน พบว่า ผู้บริหารมีนโยบายเพื่อให้เกิดการพัฒนา 2 ด้าน คือ การส่งเสริมให้ประชาชนเกิด ความตระหนักในการดูแลสุขภาพและรู้จักป้องกันตนเองจากความเจ็บป่วยตั้งแต่เบื้องต้น ด้วยการ ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ผ่านรายการสุขภาพต่าง ๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาประชาชนให้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากปัญหาความเจ็บป่วยที่เป็นปัญหาพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างหนึ่ง และ นอกจากนี้ยังส่งเสริมในด้านการพัฒนาศักยภาพของผู้ผลิตรายการอิสระต่าง ๆ ให้ได้มีเวทีในการ แสดงความสามารถ โดยเฉพาะการผลิตรายการสุขภาพแนวใหม่ที่มีความน่าสนใจและน่าติดตาม เป็นอย่างยิ่ง

1.2 ความทั่วถึง (Universality) และความหลากหลาย (Diversity)

คุณสมบัติของความทั่วถึงและความหลากหลายในการนำเสนอรายการของสถานี โทรทัศน์ทีวีไทยพบว่า การนำเสนอรายการสุขภาพของสถานีย จะต้องมีความกระจายให้ทั่วถึงทุก กลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายไม่ว่ากลุ่มเด็ก ประชาชนทั่วไป ผู้สูงอายุ ผู้พิการหรือผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ได้มีการเข้าถึงรายการสุขภาพที่ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลักดันให้ เกิดนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพของประชาชน โดยต้องมีการจัดให้มีการนำเสนอที่ หลากหลายทั้งเนื้อหา รูปแบบ และวิธีการนำเสนอที่แตกต่างตามความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย แต่ละกลุ่ม เพื่อให้มีความเหมาะสมกับการรับรู้หรือการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกันและ ประชาชนสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพด้วยตนเองได้อย่างถูกต้อง ถูกวิธีและมีความเหมาะสม

1.3 ความเชื่อถือ ไว้วางใจได้ (Credibility) และปราศจากประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest)

การไม่เป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์จากการเมืองและภาครัฐกิจ ของสถานีย มีผลต่อการนำเสนอรายการสุขภาพเป็นอย่างยิ่ง พบว่า การยึดถือประโยชน์ของ สาธารณชนเป็นหลักในการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต มีผลทำให้การ นำเสนอข้อมูลข่าวสารของรายการสุขภาพมีความน่าเชื่อถือ จากการนำเสนอข้อมูลด้านสุขภาพใน แง่มุมต่าง ๆ อย่างครบถ้วน โดยไม่เป็นการชี้นำแต่เป็นการสร้างทางเลือกในการดูแลสุขภาพให้ ประชาชน โดยข้อมูลต่าง ๆ ที่นำเสนอ นั้น จะต้องมาจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ไม่ว่าจะเป็นแพทย์ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง บุคลากรทางการรักษาพยาบาล หรือแม้แต่ผู้ป่วยที่ร่วมรายการต่าง ๆ

จะต้องมีตัวตนและอ้างอิงได้ นอกจากนี้ยังได้เพิ่มความระมัดระวังในการนำเสนอเนื่องจากรายการสุขภาพมักมีเนื้อหาที่ล่อแหลมต่อการแสวงหาผลประโยชน์จากทางธุรกิจ เพื่อให้การนำเสนอรายการสุขภาพของสถานี มีความน่าเชื่อถือ ไว้วางใจได้และปราศจากประโยชน์ทับซ้อนอย่างแท้จริง

1.4 ความเป็นอิสระ (Independence) และความแตกต่างเฉพาะตัว (Distinctiveness)

การทำงานได้อย่างมีอิสระนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของสื่อสาธารณะ ที่ทำให้สถานีโทรทัศน์ทีวีไทยมีความแตกต่างจากสื่อทั่วไปอย่างชัดเจน พบว่า ในการผลิตและนำเสนอรายการสุขภาพได้ให้อิสระในการนำเสนอที่ไม่จำกัดอยู่เพียงด้านเดียว แต่สามารถนำเสนอได้ทั้งในด้านของประโยชน์และโทษหรือผลกระทบที่จะได้รับ เพื่อให้ประชาชนสามารถชั่งน้ำหนักและตัดสินใจจากข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ หรือแม้แต่นโยบายของรัฐบาลที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน เป็นผลให้การนำเสนอรายการสุขภาพของสถานี มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างจากการนำเสนอของสื่ออื่น ๆ

1.5 การมีส่วนร่วม (Participation)

การมีส่วนร่วมของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชน ซึ่งนับได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศอีกปัญหาหนึ่ง พบว่า การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสุขภาพของประชาชนในฐานะสื่อสาธารณะมี 3 ลักษณะ คือ การร่วมแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชนในการเสนอข้อเท็จจริง ข่าวสาร ความรู้ และวิทยาการความก้าวหน้าต่าง ๆ สำหรับประชาชน ซึ่งมีเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง และการมีส่วนร่วมอีกลักษณะคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น เสนอความต้องการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้พัฒนารายการให้ตรงตามความต้องการของประชาชนให้ได้มากที่สุด นอกจากนี้ยังให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการนำเสนอรายการส่งเสริมความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะไม่ว่าจะเป็นองค์กรของรัฐบาลหรือเอกชน ที่มีวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยไม่หวังผลตอบแทน เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) แพทยสภา เป็นต้น องค์กรเอกชนหรือมูลนิธิต่าง ๆ ที่ทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์ ได้แก่ มูลนิธิ พันธกิจพระพร (ไทย) (CBN: Christian Broadcasting Network)

2. แนวคิดในการจัดรายการสุขภาพที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย

2.1 นโยบายการเป็นสื่อสาธารณะ

นโยบายที่ได้รับมอบจากผู้บริหารสถานีฯ มีผลต่อการจัดรายการสุขภาพที่ออกอากาศทางสถานีฯ พบว่า การจัดรายการสุขภาพจะต้องมีความสอดคล้องกับนโยบายการเป็นสื่อสาธารณะของสถานีฯ เป็นหลัก ซึ่งต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่ประชาชนที่จะได้รับจากการจัดให้มีการนำเสนอรายการสุขภาพที่เหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการข้อมูลข่าวสารของประชาชน และการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการร่วมแก้ปัญหาสุขภาพของประชาชน

2.2 เจเนอไซการสัมปทานและงบประมาณ

การจัดรายการต่าง ๆ ของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยนอกจากต้องยึดถือนโยบายของสถานีฯ เป็นหลักแล้ว ยังต้องคำนึงถึงเจเนอไซการสัมปทานและแหล่งที่มาของงบประมาณในการบริหารสถานีฯ พบว่า เจเนอไซการสัมปทานมีผลให้สถานีต้องจัดให้มีรายการตามสัดส่วนที่ได้กำหนดในพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551 รวมถึงรายการสุขภาพ โดยแบ่งตามประเภทของรายการ ได้แก่ รายการเด็ก รายการสารคดี รายการสารประโยชน์ และรายการเชิงข่าว นอกจากนี้การได้รับงบประมาณสนับสนุนกิจการจากภาษีที่เก็บจากสุราและบุหรี่ที่มีความแน่นอนและเพียงพอ ทำให้สามารถจัดให้มีรายการสุขภาพที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเพียงพอและมีความเหมาะสม

2.3 กฎ ระเบียบ และข้อบังคับ

กฎ ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ เป็นกรอบสำคัญในการปฏิบัติงานที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องยึดถือและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด พบว่า ในการจัดรายการและการนำเสนอรายการสุขภาพให้เกิดความถูกต้อง ชอบธรรม และสอดคล้องกับนโยบายการเป็นสื่อสาธารณะนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดรายการและการนำเสนอรายการสุขภาพจะต้องยึดถือกฎ ระเบียบ และข้อบังคับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อบังคับทางจริยธรรมของสถานีฯ ที่ทำให้การจัดรายการต่าง ๆ ของสถานีฯ มีความแตกต่างจากสถานีโทรทัศน์ช่องอื่น ๆ โดยกรอบจริยธรรมจะช่วยให้การปฏิบัติงานของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดรายการสามารถดำเนินได้อย่างถูกต้องทาง และไม่ตกเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์จากการเมืองและธุรกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูลและภาพลักษณ์ที่ดีของการเป็นสื่อสาธารณะ

2.4 ขั้นตอนในการจัดรายการสุขภาพ

- การคัดเลือกรายการ

การคัดเลือกรายการเพื่อนำมาออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยพบว่า รายการต่าง ๆ ที่ผู้ผลิตอิสระส่งเข้ารับการพิจารณาออกอากาศทางสถานีฯ ซึ่งรายการเหล่านั้นจะได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการและผู้เชี่ยวชาญทั้งภายในและภายนอกสถานีฯ โดยแบ่งรายการออกเป็นประเภทต่าง ๆ จำนวน 5 ประเภท ได้แก่ รายการละครและภาพยนตร์ รายการต่างประเทศ รายการเด็กเยาวชนและครอบครัว รายการปฏิกิริยาบันเทิง ซึ่งหลังจากนั้นรายการเหล่านั้นจะได้รับการคัดเลือก โดยพิจารณาจากรูปแบบ เนื้อหา และวิธีการนำเสนอที่มีความน่าสนใจมีการผลิตที่ได้มาตรฐาน และมีความสอดคล้องกับนโยบายของสถานีฯ เพื่อให้ได้จำนวนรายการตามสัดส่วนที่กำหนดไว้

- การจัดผังรายการ

การจัดผังรายการของสถานีฯ พบว่า มีการจัดผังรายการที่ออกอากาศครั้งแรก (First run) หรือในเวลาปกติ และการออกอากาศซ้ำ (Re run) ในการจัดผังรายการทั้งสองลักษณะได้คำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายกลุ่มต่าง ๆ และพฤติกรรมการรับชมรายการที่แตกต่างกัน โดยจัดให้มีการนำเสนอรายการในช่วงเวลา ระยะเวลา และวันที่เหมาะสม ซึ่งมีการสำรวจผลการออกอากาศของรายการต่าง ๆ หากพบว่ารายการเหล่านั้น โดยเฉพาะรายการสุขภาพของสถานีฯ ยังไม่ได้รับการออกอากาศในเวลาที่เหมาะสมจะมีการปรับผังเวลาการออกอากาศของรายการเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ สามารถเข้าถึงและได้รับประโยชน์จากการรับชมรายการ อีกทั้งยังจัดให้มีการตรวจสอบคุณภาพของรายการอย่างละเอียดก่อนการออกอากาศเพื่อป้องกันข้อผิดพลาดความไม่เหมาะสมหรือไม่สอดคล้องกับนโยบายของสถานีฯ จากความตั้งใจและไม่ตั้งใจจากกระบวนการผลิตรายการ และนอกจากนี้ยังมีการระดมความคิดเห็นจากตัวแทนประชาชนในการร่วมประเมินและกำหนด ทิศทางการนำเสนอรายการสุขภาพที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในคราวต่อไป ทั้งในด้านรูปแบบ วิธีการนำเสนอที่มีความน่าสนใจ ตลอดจนการให้ข้อมูลสุขภาพอย่างเพียงพอเพื่อรองรับ การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตรายการสุขภาพที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยของผู้ผลิตรายการต่าง ๆ

ในการผลิตรายการสุขภาพของผู้ผลิตรายการต่าง ๆ เพื่อออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย จำนวน 5 รายการ ได้แก่ รายการคนสู้โรค รายการสถานีอนามัย รายการขบวนการไร้พุง รายการชีวิตที่ออกแบบได้ และรายการเพศผดุงใจ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตระหนักและสนใจในการดูแลสุขภาพของตนเองมากยิ่งขึ้น ด้วยการนำเสนอรายการสุขภาพที่มีรูปแบบและวิธีการนำเสนอที่แตกต่างกัน อีกทั้งยังเป็นรายการสุขภาพที่มีทั้งความน่าสนใจ สนุกสนาน และน่าติดตามเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งในขั้นตอนการผลิตรายการสุขภาพเหล่านั้นสามารถแบ่งได้เป็นขั้นตอนก่อนการผลิต การผลิต และหลังการผลิต สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การเตรียมการผลิตรายการสุขภาพ

ก่อนที่ผู้ผลิตรายการสุขภาพแต่ละรายการสำหรับการออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยซึ่งเป็นสถานีโทรทัศน์ช่องใหม่ในนามสื่อสาธารณะที่เพิ่งเปิดดำเนินการเมื่อไม่นานนัก ทำให้มีขั้นตอนการเสนอเพื่อออกอากาศแตกต่างจากสื่ออื่น ๆ โดยรายการสุขภาพส่วนหนึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการของสถานีฯ เพื่อให้ได้รายการสุขภาพที่มีมาตรฐานและสอดคล้องกับนโยบายของสถานีฯ ได้แก่ รายการสถานีอนามัยและรายการชีวิตที่ออกแบบได้ รายการส่วนหนึ่งเป็นรายการที่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก ได้แก่ รายการขบวนการไร้พุง และรายการเพศผดุงใจ รายการสุขภาพที่เกิดจากนโยบายด้านสุขภาพที่ผลิตโดยสถานีฯ คือ รายการคนสู้โรค

ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตรายการสุขภาพ

เมื่อรายการสุขภาพต่าง ๆ ได้รับการพิจารณาจัดสรรเวลาในการออกอากาศจากทางสถานีฯ เป็นที่แน่นอนแล้ว ก่อนที่จะลงมือผลิตรายการสุขภาพ ผู้ผลิตรายการต่างวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการผลิตรายการสุขภาพ ได้แก่

1. ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการผลิต

ในการผลิตรายการสุขภาพของผู้ผลิตรายการต่าง ๆ มีปัจจัยภายในที่มีผลต่อการผลิตรายการ ซึ่งประกอบด้วย

นโยบายของสถานีฯ เป็นกรอบสำคัญในการผลิตรายการสุขภาพ ซึ่งมีผลต่อการผลิตรายการสุขภาพที่แตกต่างกันทั้งในด้านบวทที่สนับสนุนการผลิตรายการสำหรับรายการคนสู้โรคและรายการสถานีอนามัย สำหรับผลทางลบในด้านการต่อสัญญาของรายการเพศผดุงใจเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งในการผลิตรายการ

ปรัชญาการดำเนินธุรกิจ ซึ่งเปรียบเสมือนเข็มทิศในการดำเนินธุรกิจของผู้ผลิตรายการสุขภาพต่าง ๆ เป็นไปในทิศทางใด โดยปรัชญาการดำเนินธุรกิจของผู้ผลิตรายการส่วนใหญ่เป็นทิศทางเดียวกับสถานีฯ ที่ยึดถือประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับเป็นหลัก จึงช่วยให้การบริหารจัดการภายในของผู้ผลิตรายการต่าง ๆ สามารถดำเนินงานได้สะดวกยิ่งขึ้น

ข้อกำหนดในการนำเสนอรายการสุขภาพ เป็นปณิธานในการผลิตรายการสุขภาพของผู้ผลิตรายการต่าง ๆ ว่าต้องการให้เกิดผลต่อประชาชนอย่างไร โดยผู้ผลิตรายการสุขภาพส่วนใหญ่ต้องการให้ประชาชนเกิดความรู้ ความตระหนัก และสามารถดูแลป้องกันสุขภาพของตนเองได้

2. ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการผลิตรายการสุขภาพ

นอกจากปัจจัยภายในทั้งสามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ยังมีปัจจัยภายนอกที่ผู้ผลิตรายการควรคำนึงถึงและศึกษาทำความเข้าใจก่อนการผลิตรายการสุขภาพ ซึ่งปัจจัยภายนอกจะมีผลต่อการผลิตรายการสุขภาพแต่ละรายการแตกต่างกัน ได้แก่

- การเมือง เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อรัฐบาลควรให้การสนับสนุนการผลิตรายการซึ่งจะเป็นผลดีต่อการผลิตรายการสุขภาพทั้งในด้านการเพิ่มความตระหนักและการสนับสนุนงบประมาณในการผลิตรายการในการผลิตรายการสุขภาพตามความเห็นของผู้ผลิตรายการสถานีอนามัยและรายการชีวิตที่ออกแบบได้ สำหรับรายการเพศฆาตเงียบ การเมืองมีผลต่อการปรับเปลี่ยนคณะผู้บริหารของสถานีฯ ที่มีผลต่อนโยบายการนำเสนอรายการ อีกทั้งรายการยังได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากทางสถานีฯ จึงมีผลให้ผู้ผลิตรายการต้องปรับการนำเสนอรายการให้มีความสอดคล้องกับสถานีฯ มากยิ่งขึ้น

- เศรษฐกิจ มีผลต่อรายการสุขภาพ 2 ลักษณะ คือ การได้รับงบประมาณจากภาษีที่เก็บจากสุราและบุหรี่ที่แน่นอนทำให้รายการเพศฆาตเงียบได้รับงบประมาณที่แน่นอนในการผลิตรายการจากสถานีฯ ซึ่งเป็นผลดีต่อการผลิตรายการ และผลที่เกิดจากเศรษฐกิจอีกประการคือ ผู้ผลิตรายการคนสูโรคและรายการสถานีอนามัยมีความเห็นว่า จากภาวะเศรษฐกิจที่ซบเซาทำให้ประชาชนต้องใช้ความรู้ที่ได้รับจากรายการสุขภาพมาใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพมากยิ่งขึ้น จะช่วยให้ประชาชนไม่ต้องเสียเงินจำนวนมากในการซ่อมแซมสุขภาพ ซึ่งเป็นผลทางอ้อมที่ผู้ผลิตจะต้องมีการปรับการนำเสนอให้เหมาะสมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้น

- สังคมและวัฒนธรรม สภาพของสังคมในปัจจุบันมีผลทั้งทางบวกและทางลบต่อการนำเสนอรายการสุขภาพ โดยผลทางบวกต่อรายการเพศฆาตเงียบ คือ กระแสสุขภาพต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนให้คนหันมาดูแลสุขภาพ ทำให้ประชาชนหันมารับชมรายการสุขภาพมากขึ้น

และผลทางลบสำหรับรายการสถานีอนามัยจากสังคมที่แบ่งเป็นฝั่งฝ่ายเป็นสีต่าง ๆ มีผลต่อการเลือกรับชมรายการโทรทัศน์ ทำให้รายการที่ให้ข้อมูลเป็นกลางอย่างรายการสุขภาพไม่ได้รับความสนใจจากประชาชนสีต่าง ๆ เหล่านั้น นอกจากนี้ในแง่ของวัฒนธรรมที่มีผลต่อรายการสุขภาพคือการปรับวิธีการนำเสนอให้มีความเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทยโดยเฉพาะในรายการเด็กของรายการขบวนการไร้พุงที่จะต้องไม่นำเสนอภาพความรุนแรงต่าง ๆ และประชาชนส่วนใหญ่ไม่ชอบเสนอความเห็นเข้ามาในรายการ ทำให้รายการสถานีอนามัยขาดข้อมูลสะท้อนกลับจากประชาชนในการพัฒนาการนำเสนอของรายการที่ตรงกับความต้องการของประชาชน

การศึกษาข้อมูลก่อนการผลิตรายการสุขภาพ

การศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้านสุขภาพก่อนการผลิตรายการสุขภาพของผู้ผลิตรายการแต่ละรายการมีความแตกต่างกัน โดยผู้ผลิตรายการคนสู่โรคได้ใช้ประสบการณ์ในการผลิตรายการมาก่อนทำให้ไม่ต้องศึกษาข้อมูลสุขภาพเป็นจำนวนมากเช่นผู้ผลิตรายการอื่น ๆ ซึ่งแหล่งในการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมของผู้ผลิตรายการได้แก่ แหล่งข้อมูลเอกสารจากผลงานวิจัยของรายการชีวิตที่ออกแบบได้แหล่งข้อมูลบุคคลที่เป็นเครือข่ายแพทย์จากหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ของรายการสถานีอนามัยและแพทย์สาขาของรายการเพชรฆาตเงิบ นอกจากนี้รายการเพชรฆาตเงิบได้ใช้วิธีสืบค้นจากอินเทอร์เน็ตเพิ่มเติม

การวางแผนการผลิต

การวางแผนการผลิตรายการสุขภาพ เป็นการเตรียมการเพื่อให้การบริหารจัดการในการผลิตรายการสุขภาพเป็นไปอย่างราบรื่นตั้งแต่เริ่มต้นจนผลิตรายการสำเร็จ ซึ่งได้แก่

การกำหนดวัตถุประสงค์ของรายการสุขภาพ พบว่า รายการสุขภาพแต่ละรายการมีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกันในการให้ความรู้ด้านสุขภาพทุกมิติ เพื่อให้เกิด การตระหนักในการดูแลสุขภาพ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการผลักดันให้เกิดนโยบายในการแก้ไขปัญหาสุขภาพ

กลุ่มเป้าหมายของรายการสุขภาพที่มีหลากหลาย พบว่า แต่ละรายการมีกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน โดยรายการขบวนการไร้พุงมีกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มเด็ก รายการคนสู่โรคมีกลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนวัยทำงาน รายการสถานีอนามัยมีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชาชนทั่วไปในต่างจังหวัดและผู้รักสุขภาพ รายการชีวิตที่ออกแบบได้มีกลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนทั่วไป ผู้พิการ และครอบครัวถึงนักวิชาการต่าง ๆ สำหรับรายการเพชรฆาตเงิบมีกลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนวัยทำงานตอนปลายจนถึงวัยสูงอายุ

จำนวนของทีมงานสำหรับรายการผลิตรายการสุขภาพแต่ละรายการมีความแตกต่างกัน พบว่า จำนวนของทีมงานมีตั้งแต่ 3-15 คน ขึ้นอยู่กับรูปแบบและการนำเสนอของรายการ

โดยรายการที่มีรายละเอียดหรือความซับซ้อนยุ่งยากในการผลิตจะมีจำนวนทีมงานเป็นจำนวนมาก เช่น รูปแบบเรียลลิตี้ของรายการขบวนการไร้พุง รูปแบบสารคดีเชิงละครของรายการเพชรฆาตเงียบ หรือแม้แต่รายการที่มีเนื้อหาในการผลิตที่เป็นวิชาการอย่างรายการชีวิตที่ออกแบบได้

แหล่งของงบประมาณสำหรับการผลิตรายการ พบว่า รายการต่าง ๆ ใช้งบประมาณในการผลิตรายการจาก 3 แหล่ง คือ จากสถานีฯ ได้แก่ รายการคนสู้โรคและรายการเพชรฆาตเงียบ ใช้งบประมาณจากหน่วยงานของรัฐบาล ได้แก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ผลิตรายการขบวนการไร้พุง สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) ผลิตรายการชีวิตที่ออกแบบได้ และจากการระดมทุนจากองค์กรแม่ข่ายในต่างประเทศผลิตรายการสถานีอนามัย

จำนวนตอนที่น่าเสนอรายการสุขภาพ พบว่า รายการที่มีการวางแผนจำนวนตอนที่ออกอากาศไว้อย่างชัดเจน ได้แก่ รายการขบวนการไร้พุงและรายการชีวิตที่ออกแบบได้ สำหรับรายการที่ไม่ได้กำหนดจำนวนตอนในการออกอากาศ ได้แก่ รายการคนสู้โรค รายการสถานีอนามัย และรายการเพชรฆาตเงียบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเห็นของคณะกรรมการฝ่ายรายการในการพิจารณาอนุมัติการออกอากาศ

แผนปฏิบัติการในการผลิตรายการสุขภาพ พบว่า รายการสุขภาพส่วนใหญ่มีแผนการปฏิบัติการในการผลิตที่ใกล้เคียงกัน โดยเริ่มจากการประชุมหรือระดมความคิดจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดหัวข้อหรือประเด็นในการนำเสนอ ทำการศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมทั้งด้านแหล่งข้อมูล เอกสารและแหล่งข้อมูลบุคคลสำหรับเขียนบทโทรทัศน์และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเหล่านั้นก่อนการถ่ายทำรายการ เมื่อติดต่อรายการเสร็จจะมีการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งก่อนส่งเทปรายการให้กับสถานีฯ

การนำเสนอรายการ

การออกแบบสร้างสรรค์การนำเสนอรายการสุขภาพเป็นปัจจัยสำคัญมีผลต่อความน่าสนใจของรายการสุขภาพแต่ละรายการที่ต้องการการออกแบบสร้างสรรค์ให้เป็นรายการสุขภาพที่มีความแปลกใหม่ที่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งในการนำเสนอรายการสุขภาพที่น่าสนใจนั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้

การกำหนดรูปแบบและวิธีการนำเสนอของรายการ พบว่า รายการสุขภาพแต่ละรายการมีการกำหนดรูปแบบและวิธีการนำเสนอที่แตกต่างกันดังนี้ รายการคนสู้โรคมีรูปแบบสารคดีเชิงข่าวที่น่าเสนอประสบการณ์ความเจ็บป่วยของผู้ป่วยโรคต่าง ๆ รายการสถานีอนามัยมีรูปแบบ การนำเสนอแบบรายการสารประโยชน์ที่มีทั้งความรู้และความบันเทิงที่หลากหลาย รายการขบวนการไร้พุงมีรูปแบบเรียลลิตี้ของเด็ก โดยนำเสนอวิธีการปรับพฤติกรรมเพื่อลดภาวะเสี่ยงในการเป็นโรคอ้วน รายการชีวิตที่ออกแบบได้มีรูปแบบรายการสารประโยชน์ที่น่าเสนอผลงานทาง

วิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต และรายการเพศฆาตเงียบมีรูปแบบสารคดีที่มีการนำเสนอจากประสบการณ์การเจ็บป่วยด้วยโรคต่าง ๆ ในรูปแบบละครจำลองสถานการณ์

ชื่อของรายการ พบว่า ชื่อของรายการแต่ละรายการส่งผลต่อรายการแตกต่างกัน คือ รายการคนสู้โรคทำให้เห็นความสำคัญที่ผู้ป่วยสามารถสู้โรคและดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข รายการสถานีนอนามัยทำให้รู้สึกอบอุ่น คั่นเคย และสามารถไว้วางใจในการดูแลสุขภาพได้ รายการชีวิตที่ออกแบบได้ทีทุกชีวิตแม้ไม่ได้เจ็บป่วยหรือพิการก็สามารถออกแบบให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพที่ดีได้ และรายการที่ชื่อน่ากลัวอย่างเพศฆาตเงียบทำให้การนำเสนอของรายการจะต้องรู้สึกน่ากลัว สอดคล้องกับชื่อของรายการ

การคัดเลือกเรื่องราวในการนำเสนอของรายการสุขภาพแต่ละรายการ พบว่า มีแนวทางในการคัดเลือกเรื่องราวที่นำเสนอแตกต่างกัน โดยรายการคนสู้โรคคัดเลือกจากสถานการณ์หรือความเคลื่อนไหวทางด้านข่าวสารสุขภาพประจำวัน รายการสถานีนอนามัยได้คัดเลือกจากโรคที่สามารถเกิดขึ้นได้กับประชาชนทุกคน รายการขบวนการไร้พุงคัดเลือกกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลัก 3อ. อันเป็นแก่น (Theme) ของรายการ รายการชีวิตที่ออกแบบได้คัดเลือกเรื่องราวที่กำลังเป็นที่สนใจของสังคม และรายการเพศฆาตเงียบคัดเลือกจากโรคที่ประชาชนป่วยมากที่สุด

การสื่อความหมายทางอารมณ์และความรู้สึก (Tone) เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้การนำเสนอมีอรรถรสในการรับชมมากยิ่งขึ้น พบว่า รายการสุขภาพแต่ละรายการมีการสื่อความหมายทางอารมณ์และความรู้สึกที่แตกต่างกัน ซึ่งรายการคนสู้โรคมีการนำเสนออย่างดูจริงจัง แผ่นสีส้มเพียงเล็กน้อยเพื่อให้รับชมได้ง่ายขึ้น รายการสถานีนอนามัยเป็นรายการที่ส่งเสริมให้ผู้ป่วยและผู้ชมเกิดกำลังใจในการต่อสู้โรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ รวมถึงการส่งเสริมกำลังใจในการดำเนินชีวิต รายการขบวนการไร้พุงเป็นรายการสำหรับเด็กที่มีความสนุกสนานเหมาะสมกับการเปิดรับของกลุ่มเป้าหมาย รายการชีวิตที่ออกแบบได้ที่นำเสนอผลงานทางวิชาการส่งผลให้มีการนำเสนอที่มีความจริงจัง น่าเชื่อถือ และรายการเพศฆาตเงียบที่แม้แต่ชื่อยังแฝงด้วยความน่ากลัว จึงมีผลให้องค์ประกอบการนำเสนอของรายการมีความน่ากลัว ชрім

สถานที่ในรายการที่แม้ว่าจะเป็นองค์ประกอบเล็ก ๆ ในการนำเสนอแต่เมื่อเป็นภาพรวมของรายการ สถานที่จึงมีผลสำคัญในการนำเสนอรายการที่ทำให้เกิดความแตกต่าง พบว่า สถานที่ที่ใช้ในการถ่ายทำแต่ละรายการมีความแตกต่างกันตามรูปแบบของรายการ โดยรายการคนสู้โรคใช้สถานพยาบาลตามท้องเรื่องเป็นฉากเพื่อให้เกิดความสะดวกในการผลิตและความน่าเชื่อถือของข้อมูล รายการสถานีนอนามัยได้จัดฉากในการนำเสนอเป็นห้องต่าง ๆ ในสถานีนอนามัยที่ประชาชนมีคั่นเคยเป็นอย่างดีที่ช่วยในการรับรู้ได้ง่าย รายการขบวนการไร้พุงที่ได้ตามติด

ชีวิตของผู้ร่วมรายการจึงใช้สถานที่จริงในการถ่ายทำไม่ว่าจะเป็นที่โรงเรียนหรือบ้าน รายการชีวิตที่ออกแบบได้มีการถ่ายทำนอกสถานที่ตามท้องเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นชุมชน บ้าน หรือสถานพยาบาลต่าง ๆ และรายการเพศฆาตเจียบเป็นรายการที่ใช้ทั้งห้องส่ง (Studio) และสถานที่ต่าง ๆ ได้แก่ สถานพยาบาล บ้าน ที่ทำงานหรือตามเหตุการณ์ที่โรคได้เกิดขึ้น

พิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการมีผลต่อการสื่อความหมายทางอารมณ์และความรู้สึกของรายการ พบว่า พิธีกรนอกจากจะเป็นผู้ดำเนินเรื่องราวต่าง ๆ ในรายการแล้ว พิธีกรยังช่วยสนับสนุนให้การนำเสนอมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น โดยรายการคนสู้โรคได้นำเสนอรายการโดยแพทย์ที่สามารถตั้งคำถามที่เป็นประโยชน์แทนประชาชนผู้รับชม รายการสถานีนามัยมีพิธีกรหลักเป็นแพทย์ที่ดูน่าเชื่อถือ และผู้พิธีกรที่สามารถเป็นแบบอย่างและให้กำลังใจในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี รายการขบวนการไร้พุงได้คัดเลือกพิธีกรที่ดูสุขภาพดีและมีความสามารถในการสื่อสารกับเด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของรายการ รายการชีวิตที่ออกแบบได้ต้องการให้การนำเสนอรายการดูน่าเชื่อถือจึงคัดเลือกพิธีกรที่มีบุคลิกดูน่าเชื่อถือ จริงจัง และรายการเพศฆาตเจียบที่การนำเสนอจะต้องดูน่ากลัวจึงคัดเลือกผู้ที่มีบุคลิกเจียบ ขริ่ม ดูจริงจังเป็นพิธีกร ในด้านความมีชื่อเสียงของพิธีกรนั้น รายการที่คัดเลือกผู้ที่มีชื่อเสียงเป็นพิธีกรมีความเห็นว่า ความมีชื่อเสียงจะช่วยให้การนำเสนอของรายการ และรายการที่ไม่ได้ใช้ผู้มีชื่อเสียงเป็นพิธีกรมิได้ให้ความสำคัญกับ การนำเสนอและบุคลิกส่วนบุคคลมากกว่า

การเตรียมการผลิต

ในขั้นตอนการเตรียมการผลิตรายการสุขภาพของผู้ผลิตรายการต่าง ๆ เป็นขั้นตอนในการเตรียมข้อมูลต่าง ๆ สำหรับการเขียนบทโทรทัศน์ เพื่อให้ได้บทโทรทัศน์ที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต้องได้รับการตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลเหล่านั้นจากผู้เกี่ยวข้องหรือผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ

แหล่งที่ใช้ในการค้นหาข้อมูลสำหรับผลิตรายการสุขภาพ พบว่า ผู้ผลิตรายการสุขภาพแต่ละรายการมีแหล่งในการค้นหาข้อมูลที่แตกต่างกันตามความสะดวกและความเหมาะสม รายการคนสู้โรคใช้แหล่งข้อมูลที่หาได้จากข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต หนังสือหรือวารสารสุขภาพ ตลอดจนข้อมูลที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ รายการสถานีนามัยใช้แหล่งข้อมูลที่มาจากการให้ความรู้จากแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญโดยตรงและเอกสารความรู้ต่าง ๆ รายการขบวนการไร้พุงได้รับข้อมูลในการผลิตรายการจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) รายการชีวิตที่ออกแบบได้ได้รับเอกสารงานวิจัยจากสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) และเจ้าของผลงานวิชาการต่าง ๆ รายการเพศฆาตเจียบได้รับข้อมูลส่วนหนึ่งจากแพทย์สภา แพทย์เจ้าของไข้ที่สัมภาษณ์ และหาข้อมูลเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการผลิตรายการสุขภาพ พบว่า รายการการมีการตรวจสอบข้อมูลของบทโทรทัศน์ของรายการจากแพทย์ ผู้เชี่ยวชาญ หรือจากหน่วยงานที่กำกับดูแลการผลิตรายการสุขภาพ

2. การผลิตรายการสุขภาพ

ในขั้นตอนการผลิตรายการสุขภาพ (Production) ของผู้ผลิตรายการสุขภาพทั้ง 5 รายการที่นอกจากการนำเสนอข้อมูล ข่าวสารต่างจะต้องมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และมีความน่าสนใจแล้ว ยังต้องดำเนินการให้มีความสอดคล้องกับนโยบายการเป็นสื่อสาธารณะของสถานี โดยเฉพาะในด้านกรอบจริยธรรมในการดำเนินการผลิตรายการเพื่อให้เกิดความถูกต้อง ขอบธรรม

การขออนุญาตเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า รายการมีการขออนุญาตในการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลทั้งการขออนุญาตโดยวาจาและการทำหนังสือยินยอมให้เปิดเผยข้อมูล ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ผลิตรายการจะใช้วิธีการขออนุญาตโดยวาจามากกว่าการทำหนังสือยินยอมที่ใช้เฉพาะในกรณีที่บุคคลในวงการบินหรือเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงเท่านั้น เนื่องจากผู้ผลิตรายการเข้าใจวัฒนธรรมของคนไทยและมักใช้วิธีการสร้างความคุ้นเคยหรือความไว้วางใจให้กับผู้ร่วมรายการก่อนที่จะดำเนินการผลิตรายการ

ระยะเวลาในกระบวนการผลิต พบว่า รายการสุขภาพแต่ละรายการใช้เวลาในการผลิตที่แตกต่างกัน ระหว่าง 2-45 วัน โดยขึ้นอยู่กับความถี่ในการออกอากาศ ความพร้อมของแหล่งข้อมูล ความสมบูรณ์ในการนำเสนอรายการที่แต่ละรายการมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการในการผลิตรายการสุขภาพ

เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตรายการ พบว่า รายการมีการใช้เทคโนโลยีช่วยในการนำเสนอของรายการ 2 ลักษณะ คือ การใช้คอมพิวเตอร์กราฟิก (Computer Graphic: CG) ช่วยในการนำเสนอเรื่องที่น่าสนใจได้ยากหรือมีความซับซ้อนในสามารถเห็นหรือเข้าใจได้อย่างชัดเจน และนอกจากนี้มีการใช้กล้องวิดีโอไฮเดฟนิชั่น (High Definition: HD) ช่วยให้ภาพการนำเสนอมีความสวยงาม สมจริง

การประเมินผลในระหว่างการผลิตของรายการสุขภาพต่าง ๆ พบว่า รายการสุขภาพแต่ละรายการมีวิธีการประเมินผลที่แตกต่างกัน รายการคนสู้โรคได้นำข้อมูลการประเมินผลจากหน่วยงานภายใน คือ ฝ่ายสื่อสารและสภามัชฌิม รายการสถานีอนามัยได้รับผลการประเมินจากบริษัทรับจ้างวิจัยและโครงการศึกษาและเฝ้าระวังสื่อเพื่อสุขภาพของสังคม รายการขบวนการไร้พุงได้รับข้อมูลจากกิจกรรมร่วมสนุกท้ายรายการ รายการชีวิตที่ออกแบบได้ประเมินผลจากจดหมายและโทรศัพท์สอบถามข้อมูลต่าง ๆ รายการเพชรฆาตเงิบได้รับข้อมูลจากการประเมินผลของ

ประชาชนด้วยวิธีการที่หลากหลายทั้งการตอบคำถามท้ายรายการ, ไปรษณียบัตร และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail)

ช่องทางการติดต่อสื่อสารกับประชาชน พบว่า รายการสุขภาพแต่ละรายการมีช่องทางการติดต่อที่หลากหลาย แต่สื่อที่ประชาชนนิยมใช้มากที่สุดทุกรายการคือสื่อเก่า อย่างเช่น โทรศัพท์ จดหมายหรือไปรษณียบัตร สำหรับสื่อใหม่อย่างจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ไฮไฟว์มีเพียงรายการเพศฆาตเงียบและรายการสถานีนอนมัย ทั้งนี้การเลือกใช้ช่องทางการติดต่อสื่อสารของรายการต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมายของรายการและการเปิดช่องทางการติดต่อสื่อสารที่สะดวกของแต่ละรายการ

3. ขั้นตอนหลังการผลิตรายการสุขภาพ

ขั้นตอนหลังการผลิตรายการ (Post-Production) ของรายการสุขภาพทั้ง 5 รายการเป็นขั้นตอนที่รายการสุขภาพได้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการประสานสังคมเพื่อให้เกิดแนวทางในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชนโดยประชาชน และนอกจากนี้ผู้ผลิตรายการสุขภาพได้เสนอแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนารายการสุขภาพให้ตรงกับความต้องการของประชาชนมากขึ้น

ผลการนำเสนอรายการสุขภาพ พบว่า ภายหลังจากการออกอากาศของรายการสุขภาพทั้ง 5 รายการมีผลดีทั้งต่อประชาชนผู้รับชมรายการและผู้ป่วยที่ได้มาถ่ายทอดประสบการณ์ความเจ็บป่วยเพื่อให้เกิดอุทาหรณ์ในการดำเนินชีวิต ซึ่งผลดีต่อประชาชนได้เกิดเป็นเครือข่ายในการปรึกษา ชี้แนะ ให้แนวทาง ตลอดจนการเสริมสร้างกำลังใจที่ดีในการรักษาสุขภาพหรือโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ และผลดีสำหรับผู้ป่วยที่เป็นช่องทางที่ดีในการเปิดเผยความในใจ เกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นประโยชน์ต่อสังคม แล้วยังช่วยให้สังคมมองเห็นปัญหาที่เป็นจุดหนึ่งของสังคมที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งเป็นผลดีต่อการแก้ปัญหาสุขภาพของประชาชนทั้งหมดของสังคม ที่ไม่ใช่เฉพาะประชาชนส่วนใหญ่ของสังคม

แนวทางในการพัฒนาการนำเสนอรายการสุขภาพ พบว่า ผู้ผลิตรายการสุขภาพแต่ละรายการมีแนวทางในการพัฒนารายการสุขภาพที่แตกต่างกัน โดยผู้ผลิตรายการคนสู้โรคมีความเห็นว่าควรพัฒนารูปแบบการนำเสนอที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนให้มากขึ้น หรือเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สุดสำหรับประชาชน ผู้ผลิตรายการสถานีนอนมัยมีความเห็นว่า เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการนำเสนอควรเพิ่มการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ชมกับรายการสุขภาพให้มากขึ้น ผู้ผลิตรายการชีวิตที่ออกแบบได้มีความเห็นว่า การนำเสนอควรเพิ่มความตระหนักในการดูแลสุขภาพสำหรับประชาชนให้มากขึ้นเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชนได้ดีขึ้น ผู้ผลิตรายการเพศฆาตเงียบมีความเห็นว่า รายการสุขภาพควรมีการนำเสนอที่มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้ประชาชนสามารถรับชมและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น

ส่วนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตรายการสุขภาพที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยของผู้ผลิตรายการต่าง ๆ

นโยบายของสถานีฯ

สำหรับผู้ผลิตรายการชีวิตที่ออกแบบได้มองว่า สถานีควรเปิดกว้างในการนำเสนอ นโยบายของรัฐบาลที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ซึ่งมีผลต่อการผลิตรายการสุขภาพเชิงนโยบาย อย่างรายการชีวิตที่ออกแบบได้เป็นอย่างดี

งบประมาณในการผลิตรายการสุขภาพ

นโยบายในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชนเป็นปัญหาที่รัฐบาลต้องใช้ความร่วมมือ จากหลายฝ่ายในการแก้ปัญหา พบว่า ผู้ผลิตรายการสถานีอนามัยต้องการให้รัฐบาล สนับสนุนงบประมาณในการผลิตรายการสุขภาพที่เป็นประโยชน์และเป็นที่ยึดด้านข้อมูลสุขภาพ สำหรับประชาชน ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาสุขภาพเชิงรุกที่ให้ผลดีต่อการส่งเสริมสุขภาพต่อประชาชน โดยตรง ที่ปัจจุบันรายการลักษณะดังกล่าวยังมีอยู่เป็นจำนวนน้อย เนื่องจากรายการสุขภาพ สามารถอยู่รอดได้จากการสนับสนุนจากสินค้าและบริการต่าง ๆ ในรายการ

การนำเสนอข้อมูลทางการแพทย์

รายการสุขภาพส่วนใหญ่เป็นรายการที่นำข้อมูลทางวิชาการทางการแพทย์มา นำเสนอในการวิธีการที่เหมาะสมกับการรับรู้ของประชาชน แต่สำหรับผู้ผลิตรายการนับว่าเป็นเรื่อง ยากอย่างหนึ่งในการนำเสนอข้อมูลเหล่านั้น พบว่า ในการผลิตรายการสุขภาพของสถานีฯ ผู้ผลิต รายการส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการนำเสนอข้อมูลเหล่านั้นให้เป็นเรื่องที่กลุ่มเป้าหมายเข้าใจ และเข้าถึงได้ง่าย โดยในกระบวนการผลิต ผู้ผลิตรายการต่างไม่มีพื้นฐานความรู้ในเรื่องดังกล่าวทำ ให้ต้องใช้เวลาเป็นจำนวนมากในการศึกษาทำความเข้าใจ หาข้อมูลเพิ่มเติม ตลอดจนปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้เนื้อหาในการนำเสนอที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งจะใช้ความเข้าใจของผู้ผลิต แต่ละรายเป็นเกณฑ์ แม้ว่าจะมีการปรับเนื้อหาการนำเสนอเหล่านั้น แต่ผู้ผลิตยังยึดความถูกต้อง เป็นหลัก

ความจำกัดของแหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ

ปัญหาที่เกิดจากความจำกัดของแหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ พบว่า เกิดความจำกัดทั้ง แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสารความรู้ โดยเฉพาะข้อมูลที่ต้องการและเชื่อถือได้ และการติดตามบุคคลที่ เป็นผู้ป่วยในกรณีต่าง ๆ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ รวมถึงการให้เวลาในการชี้แจงทำความเข้าใจ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการทำบทโทรทัศน์ของรายการสถานีอนามัยและรายการชีวิตที่ออกแบบได้

ผู้ร่วมรายการ

ปัญหาการให้ความร่วมมือของผู้ร่วมรายการในการผลิตรายการสุขภาพ พบว่า ในการผลิตรายการรูปแบบเรียลลิตีของเด็กในรายการขบวนการไร้พุงที่ต้องติดตามการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้ร่วมรายการอย่างใกล้ชิด ซึ่งปัญหาได้แก่ ความเก้อเขิน ความไม่คุ้นชิน ตลอดจนเกิดพฤติกรรมก่อกวนจากความคึกคะนองและอยากรู้ อยากเห็นตามวัย อันเป็นอุปสรรคสำคัญในการผลิตรายการรูปแบบเรียลลิตีที่ทำให้การผลิตล่าช้าและภาวะอารมณ์ขุ่นมัวของทีมงาน ปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขโดยการสร้างความคุ้นเคยจนเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต และการชี้แจงทำความเข้าใจเป็นรายบุคคลเพื่อให้เกิดความร่วมมือที่ดีในการผลิตรายการ

การสื่อสาร

ปัญหาจากการสื่อสารในกระบวนการผลิตรายการสุขภาพ พบว่า ผู้ผลิตพบปัญหาที่เกิดจากมุมมองความแตกต่างตามวิชาชีพของรายการเพศผสมชาติเจี๊ยบ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างบุคลากรทางการแพทย์ สถานีฯ และผู้ผลิตรายการ ซึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้ผลิตรายการใช้วิธีการพูดคุยทำความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถดำเนินการผลิตรายการได้สำเร็จ ลุล่วง และปัญหาจากการสื่อสารอีกปัญหา คือ ปัญหาที่เกิดจากผู้ร่วมรายการที่เป็นเด็กของรายการขบวนการไร้พุง โดยวัยของผู้ร่วมรายการทำให้ไม่เห็นความสำคัญและการตระหนักในการดูแลสุขภาพ เนื่องจากเป็นวัยที่ยังห่างไกลจากโรคภัยไข้เจ็บ ทำให้ผู้ผลิตรายการต้องใช้กิจกรรมที่มีความสนุกสนานช่วยในการเปิดใจรับและค่อย ๆ แทรกความรู้ในการตระหนักเพื่อช่วยให้เกิดการปรับทัศนคติและเปลี่ยนพฤติกรรมด้านสุขภาพในที่สุด

ระยะเวลาในการผลิต

ปัญหาด้านระยะเวลาในการผลิตรายการที่มีอยู่อย่างจำกัด พบว่า ปัญหาเกิดจากความพร้อมของแหล่งข้อมูลบุคคลทั้งแพทย์และผู้ป่วยกรณีต่าง ๆ ในขั้นตอนการติดต่อประสานงานและขั้นตอนการรักษาที่ใช้เวลานาน ทำให้ผู้ผลิตรายการเพศผสมชาติเจี๊ยบต้องมีการเตรียมประสานงานล่วงหน้าเป็นเวลานานเพื่อให้เนื้อหาและการนำเสนอมีความสมบูรณ์ทันออกอากาศ นอกจากนี้ปัญหาที่เกิดจากความถี่ในการออกอากาศทุกวันจันทร์-ศุกร์ของรายการคนสู้โรค ทำให้ผู้ผลิตมีระยะเวลาในกระบวนการผลิตอย่างจำกัดและต้องรีบเร่งเพื่อให้ทันในการออกอากาศ มีผลให้ขาดศิลปะในการนำเสนอหรือต้องมีการนำข้อมูลต่าง ๆ ที่เคยนำเสนอไปแล้วมาเรียบเรียงและ ตัดต่อใหม่สำหรับออกอากาศ

ทัศนคติของประชาชน

ทัศนคติของประชาชนในการรับชมรายการสุขภาพมีความแตกต่างกันจากหลายปัจจัย มีผลต่อการนำเสนอรายการสุขภาพ พบว่า รายการสถานีอนามัยในทัศนคติของประชาชน

บางกลุ่มเข้าใจว่ารายการฯ เป็นที่พึ่งในการรักษาสุขภาพที่ไม่ต้องไปพบแพทย์ จากการเปิดช่องทางให้ประชาชนปรึกษาปัญหาสุขภาพ รายการฯ สามารถทำได้เพียงให้ข้อมูลหรือคำแนะนำเบื้องต้น และแนะนำสถานพยาบาลที่เหมาะสมกับการรักษาโรคหรือใกล้ที่สุดที่ประชาชนสามารถเดินทางไปพบแพทย์เพื่อให้เกิด ความปลอดภัยต่อสุขภาพของประชาชนมากที่สุด โดยวัตถุประสงค์ในการเปิดช่องทางดังกล่าวต้องการช่วยให้ประชาชนรักษาสุขภาพได้อย่างถูกต้องจากการดูแลสุขภาพด้วยตนเองและจากแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ รวมทั้งเป็นการรักษาสุขภาพจิตเบื้องต้นเพื่อให้ประชาชนไม่กลัวการรักษาหรือเตรียมสภาพจิตใจให้พร้อมต่อการเปิดใจรับการรักษาพยาบาลที่จะเกิดขึ้น

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “การสื่อสารสุขภาพของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย” อาศัยทฤษฎีและกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสุขภาพ แนวคิดและบทบาทของสื่อสารสาธารณะ ทฤษฎีบทบาทและหน้าที่ของสื่อสารมวลชน และแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้ศึกษาได้นำประเด็นต่าง ๆ ที่ได้ศึกษานำมาอภิปรายผลภายใต้กรอบแนวความคิดและทฤษฎีต่าง ๆ เหล่านี้ เพื่อความชัดเจน โดยพิจารณาได้ ดังนี้

1. การส่งเสริมสุขภาพด้วยรายการสุขภาพที่คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก

การสื่อสารสุขภาพของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย เป็นการสื่อสารสุขภาพที่มุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนเพื่อให้ประชาชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และเกิดความยั่งยืนจากความตระหนักและเห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ทางทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการนำเสนอรายการสุขภาพตามที่ผู้บริหารสถานีฯ และผู้ผลิตรายการสุขภาพทั้ง 5 รายการ ได้แก่ รายการคนสู้โรค รายการสถานีอนามัย รายการขบวนการไร้พุง รายการชีวิตที่ออกแบบได้ และรายการเพศฆาตเงียบ ได้กำหนดไว้อย่างสอดคล้องกัน

ในการสื่อสารสุขภาพที่ยึดประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับเป็นหลักนั้นจะต้องเกิดจากแนวคิดของผู้บริหารสถานีฯ และแนวคิดของผู้ผลิตรายการสุขภาพต่าง ๆ ทั้ง 5 รายการจะต้องมีความสอดคล้องกัน ซึ่งจะช่วยให้เกิดการสื่อสารสุขภาพที่เป็นในทิศทางเดียวกันเพื่อให้เกิดรายการ

สุขภาพที่สามารถเป็นที่พึ่งที่ดีสำหรับประชาชนในการนำไปใช้ดูแลสุขภาพในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

บทบาทในการเป็นสื่อสาธารณะ

การเป็นสื่อสาธารณะแห่งแรกของประเทศที่สร้างมิติใหม่ในวงการสื่อสารมวลชนของไทย ด้วยการนำเสนอรายการโทรทัศน์เน้นคุณภาพ มาตรฐาน และยังต้องเป็นการส่งเสริมหรือพัฒนาประชาชนให้มีความรู้ในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการดูแลสุขภาพให้มีสุขภาพที่ดี นับว่าเป็นหัวใจสำคัญอย่างหนึ่งในการเป็นประชากรที่มีคุณภาพของประเทศ การที่ประชาชนจะมีสุขภาพที่ดีได้นั้นขึ้นอยู่กับหลาย ๆ ปัจจัย ซึ่งการให้ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ผ่านรายการสุขภาพเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ช่วยให้ประชาชนสามารถนำเอาความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับไปใช้พัฒนาตนเองให้สามารถดูแลสุขภาพได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อลดการพึ่งพาสถานพยาบาลและภาวะในด้านงบประมาณการรักษาพยาบาลของประเทศ และเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งของสื่อสาธารณะในการมีส่วนร่วมหรือให้ความร่วมมือแก้ไขปัญหาสุขภาพกับองค์กรด้านสุขภาพต่าง ๆ ด้วยการให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนผ่านรายการสุขภาพที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและสามารถเข้าใจได้ง่ายจากเนื้อหา ภาษา และวิธีการนำเสนอที่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกมาเป็นอย่างดีจากคณะกรรมการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ จะต้องมีความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับการออกอากาศ ภายใต้การเป็นสื่อสาธารณะตามนโยบายของผู้บริหารสถานีฯ ที่ต้องให้รายการสุขภาพของสถานีฯ เป็นรายการสุขภาพแนวใหม่ที่เหมาะสมกับการรับรู้และมีวิธีการนำเสนอที่หลากหลายตามความสนใจของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ อีกทั้งการนำเสนอจะต้องมีความถูกต้อง เชื่อถือ และต้องได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ มาเป็นอย่างดี จึงมีผลให้รายการสุขภาพที่ได้รับการพิจารณาบรรจุลงผังรายการของสถานีฯ จะต้องเป็นรายการสุขภาพที่ได้รับการผลิตมาเป็นอย่างดีจากผู้ผลิตรายการทั้งภายนอกและภายในของสถานีฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของแนวคิดและบทบาทของสื่อสาธารณะที่ผู้บริหารสถานีฯ มีหน้าที่ในการมอบแนวคิดเหล่านี้ให้กับผู้รับผิดชอบหรือผู้เกี่ยวข้องนำไปยึดถือปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ผลิตรายการสุขภาพต่าง ๆ ที่ส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิตอิสระจากภายนอกที่แทบไม่มีประสบการณ์ในการผลิตรายการสุขภาพมาก่อน อีกทั้งยังเป็นการผลิตรายการโทรทัศน์ให้กับสถานีโทรทัศน์ที่อยู่รอดด้วยการสนับสนุนจากผู้สนับสนุนรายการ (Sponsor) ต่าง ๆ ซึ่งมีผลต่อเนื้อหาและการนำเสนอข้อมูลในรายการสุขภาพที่แตกต่างจากสื่อสาธารณะอย่างชัดเจน

ดังนั้น ในการผลิตรายการสุขภาพให้กับสื่อสาธารณะนั้น ผู้ผลิตย่อมต้องมีการศึกษาทำความเข้าใจ และยึดนำไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเพื่อให้การผลิตรายการสุขภาพเกิดความถูกต้องเหมาะสม สอดคล้อง และอยู่ในกรอบ ข้อกำหนดต่าง ๆ ของสถานีฯ นอกจากนี้ สถานีฯ ยังมีการ

ตรวจสอบรายการก่อนออกอากาศทุกครั้งอย่างเข้มงวดเพื่อป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์หรือการถูกรวบงำที่อาจเกิดขึ้นได้จากความตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจของผู้ผลิตรายการต่าง ๆ จึงนับได้ว่าการร่วมงานกับสถานีฯ ในการผลิตรายการสุขภาพเพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นหลักที่ นอกจากจะเป็นความท้าทายในด้านการพัฒนาศักยภาพในการผลิตรายการแล้ว ผู้ผลิตรายการ ยังต้องมีความระมัดระวังและคำนึงถึงความเป็นสื่อสาธารณะที่มีผลต่อการผลิตรายการเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้เกิดความราบรื่นในการผลิตรายการและผลต่อสัญญาในการออกอากาศของรายการสุขภาพ

การสื่อสารสุขภาพเพื่อส่งเสริมสุขภาพแก่ประชาชน

การนำเสนอรายการสุขภาพของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทยยังได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารและสุขภาพ ตามแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสุขภาพที่นักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศต่างมีความคิดเห็นตรงกันว่า การสื่อสารสุขภาพเกิดจากการใช้กลยุทธ์และกลวิธีต่าง ๆ ในการให้ความรู้ด้านสุขภาพที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนผ่านการสื่อสารมวลชนที่มีประสิทธิภาพดังเช่น รายการสุขภาพต่าง ๆ และข้อดีของการให้ความรู้ผ่านรายการสุขภาพ นอกจากช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้นจากเทคนิคการนำเสนอด้วยวิธีการต่าง ๆ การปรับภาษาหรือเนื้อหาให้สามารถเข้าใจได้ง่ายและน่าติดตามมากขึ้นแล้ว รายการสุขภาพยังช่วยให้ประชาชนอาจคลายจากความวิตกกังวลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวิธีการบำบัดรักษาอาการหรือผลที่เกิดจากความเจ็บป่วย ที่ช่วยให้ไม่กลัวการรักษาและเกิดกำลังใจในการต่อสู้กับโรคร้ายต่าง ๆ ตลอดจนสามารถดูแลสุขภาพของตนเองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งเป็นการให้คำตอบหรือให้ความรู้ในเรื่องที่ไม่มีประสบการณ์มาก่อน โดยสอดคล้องกับแนวความคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารและสุขภาพที่ เควิน และคณะ (Kevin et al) ได้กล่าวไว้และยังได้ชี้ให้เห็นถึงผลดีของรายการสุขภาพที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ง่ายกว่าหรือเป็นวิธีการให้ความรู้ด้านสุขภาพที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่มีลักษณะการติดตามรับชมรายงานข่าวหรือสถานการณ์สุขภาพต่าง ๆ ที่มักมีเนื้อหาค่อนข้างเคร่งเครียดและยังไม่ค่อยน่าสนใจเท่าที่ควร ให้หันมาสนใจและรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตมากยิ่งขึ้น ซึ่งทั้งผู้บริหารสถานีฯ และผู้ผลิตรายการสุขภาพต่างได้ยึดเอาแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสุขภาพมาใช้ในการผลิตและนำเสนอรายการสุขภาพซึ่งมีผลให้รายการสุขภาพทั้ง 5 รายการ มีองค์ประกอบอันเกิดจากแนวคิดการสื่อสารเพื่อสุขภาพจากนักวิชาการหลายท่านที่ปรากฏในการสื่อสารสุขภาพทั้ง 5 รายการ ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสุขภาพกับแนวคิดและบทบาทของสื่อสาธารณะที่ผู้บริหารสถานีฯ และผู้ผลิตรายการสุขภาพต่าง ๆ ได้ยืดยอดนำมาใช้ในการสื่อสารสุขภาพในครั้งนี้ได้มีแนวคิดที่สอดคล้องหรือคล้ายคลึงกันหลายประการ เช่น การให้ความรู้เพื่อการพัฒนา การคำนึงถึงความแตกต่างของกลุ่มเป้าหมายรวมถึงสังคม วัฒนธรรม และความเชื่อของท้องถิ่นต่าง ๆ ความถูกต้องและน่าเชื่อถือ การนำเสนอได้

อย่างมีอิสระหรือมีสมดุล ตลอดจนการมีส่วนร่วมหรือการร่วมมือกับส่วนต่าง ๆ ในสังคม นอกจากนี้แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสุขภาพมีองค์ประกอบที่นอกเหนือจากแนวคิดและบทบาทของสื่อสารสาธารณะ คือ การสร้างความพึงพอใจหรือความบันเทิง การโน้มน้าวชักจูงใจ การกระตุ้นเตือน และการนำเสนอได้ทันตามสถานการณ์ แต่ด้วยวิสัยทัศน์และประสบการณ์ในการเป็นสื่อสารมวลชนของผู้บริหารสถานีฯ จึงทำให้ผู้บริหารสถานีฯ มีนโยบายที่ต้องการให้รายการสุขภาพของสถานีฯ เป็นรายการที่สนุก ไม่น่าเบื่อ อีกทั้งยังมีนโยบายให้ทางสถานีฯ ผลิตรายการสุขภาพเอง ในรูปแบบรายการสารคดีเชิงข่าวของรายการคนสู้โรคที่ต้องการให้มีการนำเสนอข่าวสารสุขภาพที่เกาะติดกับสถานการณ์ และมีความถี่ในการออกอากาศทุกวันตั้งแต่วันจันทร์-ศุกร์เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนให้ประชาชนเกิดความตระหนักในการดูแลสุขภาพ และนอกจากนี้นโยบายของผู้บริหารสถานีฯ ยังต้องการให้การนำเสนอรายการสุขภาพของสถานีฯ มีทั้งความน่าสนใจและสามารถเข้าถึงได้ง่าย จึงมีผลต่อผู้ผลิตรายการสุขภาพต่าง ๆ ที่จะต้องเทคนิค วิธีการต่าง ๆ มาช่วยในการนำเสนอให้รายการสุขภาพสามารถเข้าถึงโดยประชาชนได้ง่ายและเกิดประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพ

การรับผิดชอบต่อสังคมในบทบาทการส่งเสริมสุขภาพผ่านสื่อ

การเป็นสื่อสารสาธารณะของสถานีฯ ทำให้สถานีฯ มีบทบาทหน้าที่ที่ต้องดูแลอย่างกว้างขวาง ครอบคลุมในหลายมิติ ซึ่งการทำหน้าที่สื่อสารมวลชนมีผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันประชาชนต้องดำเนินชีวิตท่ามกลางความเสื่อมโทรมของธรรมชาติ สังคม มลพิษของสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วต่างมีผลต่อสุขภาพของประชาชนแทบทั้งสิ้น จึงเป็นบทบาทหน้าที่หนึ่งของสื่อมวลชนที่จะต้องทำการสอดส่องดูแล (Surveillance) หรือแจ้งเตือนเมื่อพบเห็นความผิดปกติต่าง ๆ ตามที่ ฮาร์โรลด์ ลาสเวลล์ (Lasswell) ได้กล่าวไว้ในทฤษฎีบทบาทและหน้าที่ของสื่อสารมวลชน ในการรายงานสิ่งเหล่านั้นให้ประชาชนสามารถตั้งรับได้ทันสถานการณ์ รวมทั้งการทำหน้าที่ศึกษาหาข้อมูลเพื่อชี้แนะแนวทางให้ประชาชนสามารถเตรียมพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้ ดังเช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมที่จะเข้าสู่ยุค Baby Boom ที่เกิดจากการเพิ่มจำนวนของประชากรที่เป็นผู้สูงอายุมากขึ้น หากไม่ได้รับการวางแผนรองรับกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและปัญหาด้านสุขภาพอย่างมากในอนาคต

นอกจากนี้ ผลจากการสื่อสารสุขภาพแนวใหม่ยังมีความสำคัญต่อสังคม ในฐานะเป็นสื่อกลางทางสังคมในการเผยแพร่ กระจายข่าวสารของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เป็นประโยชน์และมีผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนโดยเป็นการให้ข้อมูลที่ชี้ให้เห็นทั้งคุณประโยชน์และผลกระทบที่จะได้รับการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อ

ประชาชน ซึ่งเป็นสร้างภูมิคุ้มกันในการตัดสินใจเลือกรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่มีอย่างมากมายในยุคปัจจุบัน และจากการสร้างสรรค์การสื่อสารสุขภาพแนวใหม่ยังมียุทธศาสตร์กระตุ้นให้วงการสื่อเกิดการแข่งขันและพัฒนาการสุขภาพให้มีความน่าสนใจ น่าติดตามและมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อประชาชนในการกระตุ้นให้เกิดการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ เดนิช แม็คควีล (McQuail) ที่ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชนประกอบด้วย 1. การให้ข้อมูลข่าวสาร 2. การประสานงาน 3. การสร้างความต่อเนื่อง 4. การให้ความบันเทิง 5. การระดมพลัง

ดังนั้นในฐานะที่เป็นสื่อสารมวลชนที่ทำหน้าที่ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ผู้บริหารสถานีฯ และผู้ผลิตรายการสุขภาพต่าง ๆ จึงได้ยึดเอาทฤษฎีบทบาทและหน้าที่ของสื่อสารมวลชนมาใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานในการทำหน้าที่เพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติหน้าที่ โดยสื่อมวลชนสามารถให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาสุขภาพเป็นปัญหาใหญ่ระดับประเทศที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงประชาชน เพื่อให้ประสบผลสำเร็จ

การผลิตรายการสุขภาพแนวใหม่สำหรับสื่อสาธารณะ

ในการสื่อสารสุขภาพของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย ผู้บริหารสถานีฯ และผู้ผลิตรายการสุขภาพต่างได้ยึดแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์มาใช้ที่แตกต่างตามบทบาทและหน้าที่ ซึ่งผู้บริหารสถานีฯ ได้เอาแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการจัดรายการโทรทัศน์ แต่เนื่องจากในช่วงแรกที่สถานีฯ เปิดดำเนินการนั้น กระบวนการในการจัดรายการโทรทัศน์ภายใต้การเป็นสื่อสาธารณะที่เป็นสิ่งใหม่สำหรับวงการสื่อสารมวลชน และเพื่อให้เกิดความถูกต้อง ชอบธรรม กระบวนการจัดรายการจึงอาจไม่เป็นไปตามแนวคิดดังกล่าวทั้งหมดเพื่อให้สามารถจัดรายการให้สามารถเปิดสถานีฯ ให้ได้เร็วที่สุด

สำหรับผู้ผลิตรายการสุขภาพนั้น ได้ปฏิบัติตามแนวคิดดังกล่าวทำให้การผลิตรายการสุขภาพสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ โดยเฉพาะการสร้างสรรค์ให้เป็นรายการสุขภาพแนวใหม่ที่แตกต่างจากรายการอื่น ๆ ทำให้ผู้ผลิตต้องมีการศึกษา ทำความเข้าใจ และกำหนดแผนการปฏิบัติเป็นอย่างดี เพื่อช่วยให้รายการเกิดความน่าสนใจและช่วยให้การผลิตรายการเกิดความราบรื่น เรียบร้อย แม้ว่าจะผู้ผลิตรายการแต่ละรายการจะเคยมีประสบการณ์ในการผลิตรายการมาก่อน แต่สำหรับการผลิตรายการสุขภาพสำหรับสถานีฯ และยังเป็นรายการที่เกิดจากความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ส่งผลให้กระบวนการผลิตรายการสุขภาพมีรายละเอียดที่เพิ่มมากขึ้น เช่น การประชุมระดมความคิด การใช้แหล่งข้อมูลบุคคลที่ต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือมีความน่าสนใจในการนำเสนอข้อมูลได้อย่างชัดเจนทั้งบุคลากรสายการแพทย์และผู้ป่วย การผ่านกระบวนการตรวจสอบข้อมูลทั้งในส่วนของผู้ป่วยและสถานีฯ สิ่งเหล่านี้สามารถส่งผลกระทบต่อ

กระบวนการผลิตรายการที่อาจทำให้ไม่สามารถผลิตรายการได้ทันหรือกระทบต่องบประมาณที่ได้รับในการผลิตรายการ หากต้องใช้เวลาในการแก้ไขปรับปรุงหรือการผลิตแล้วไม่สามารถนำออกอากาศได้จากความไม่ถูกต้อง เหมาะสม หรือล่าช้าไม่ทันสถานการณ์

ส่วนในด้านปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นนั้น ส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่นอกเหนือการควบคุม ทั้งในด้านนโยบายของสถานีฯ ผู้ร่วมรายการ แหล่งข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนปัญหาด้านงบประมาณในการผลิตรายการ ส่วนในด้านปัญหาระยะเวลาในการผลิตรายการ โดยเฉพาะรายการคนสู้โรคนั้น เกิดจากข้อจำกัดด้านความถี่ในการออกอากาศของรายการและเนื้อหาของรายการจะต้องมีความสดใหม่ ทันเหตุการณ์ ซึ่งเป็นกรอบสำคัญในการผลิตรายการที่สร้างความสนใจให้กับผู้ผลิตรายการที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนแผนการผลิตบ่อยเพื่อให้สามารถนำเสนอรายการได้ทันเวลา

การส่งเสริมสุขภาพด้วยรายการสุขภาพที่คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก นอกจากจะแสดงให้เห็นความสอดคล้องในด้านแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการสื่อสารสุขภาพในครั้งนี้ ยังพบว่าแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ในหลายประเด็น โดยแนวคิดและบทบาทสื่อสารสาธารณะมีประเด็นที่สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสุขภาพ ทฤษฎีบทบาทและหน้าที่ของสื่อสารมวลชน และแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์ มีเพียงบางประเด็นที่ไม่ปรากฏในแนวคิดและบทบาทสื่อสารสาธารณะที่ชัดเจน แต่ปรากฏในนโยบายของผู้บริหารสถานีฯ เช่น การให้ความบันเทิง การชักจูงหรือการโน้มน้าวใจ การนำเสนอได้ทันตามสถานการณ์ เป็นต้น ดังนั้น การส่งเสริมสุขภาพด้วยรายการสุขภาพที่คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นหลักของสถานีโทรทัศน์ทีวี่ไทย ผู้บริหารสถานีฯ ได้ยึดแนวคิดและบทบาทของสื่อสารสาธารณะเป็นหลัก ซึ่งมีผลต่อการผลิตรายการสุขภาพของผู้ผลิตรายการต่าง ๆ ทั้ง 5 รายการ ที่จะต้องสอดคล้องและเป็นไปตามนโยบายของผู้บริหารสถานีฯ

2. รายการสุขภาพแนวใหม่ในฐานะสื่อสารสาธารณะ

การผลิตรายการสุขภาพของผู้ผลิตรายการสุขภาพภายใต้แนวคิดและบทบาทของสื่อสารสาธารณะ อันเป็นการผลิตรายการสุขภาพภายใต้กรอบแนวคิดใหม่สำหรับผู้ผลิตรายการ ซึ่งแต่เดิมนั้น ผู้ผลิตรายการส่วนใหญ่มักคำนึงถึงประโยชน์ทางด้านธุรกิจ ซึ่งมีผลต่อการผลิตรายการเป็นอย่างยิ่งทำให้รายการสุขภาพเหล่านั้นไม่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนเท่าใดนัก อีกทั้งยังทำให้ประชาชนมีพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพไม่ถูกต้องและอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพระยะยาวจากการขาดความรู้ ความเข้าใจที่เพียงพอเพื่อปรับทัศนคติและเห็นความสำคัญของรายการสุขภาพที่

ช่วยให้ประชาชนสามารถมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นสื่อมวลชนผู้ทำหน้าที่เป็นสุนัขเฝ้าบ้าน (Watch Dog) จึงมีความสำคัญในการร่วมแก้ไขปัญาสุขภาพของประชาชนด้วยการให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารสุขภาพในรูปแบบที่สามารถเข้าถึงและรับรู้ได้ง่ายผ่านรายการสุขภาพต่าง ๆ โดยเฉพาะการนำเสนอในช่องที่เป็นสื่อสาธารณะที่ค้ำถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับเป็นหลัก มีผลให้การผลิตรายการสุขภาพมีรายละเอียดที่แตกต่างจากการผลิตรายการสุขภาพเพื่อสถานีโทรทัศน์ช่องอื่น ๆ ที่ผู้ผลิตรายการต้องให้ความสำคัญทั้งในด้านคุณภาพและคุณสมบัติของรายการภายใต้แนวคิดและบทบาทสื่อสาธารณะ ที่มีองค์ประกอบสำคัญที่ต้องคำนึงในการผลิตรายการดังนี้

การส่งเสริมศักยภาพและโอกาสในการแสดงผลงานของผู้ผลิตอิสระ

การเป็นสื่อสาธารณะของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย มีผลให้แนวคิดในการผลิตรายการสุขภาพจะต้องมีความสอดคล้องกับแนวคิดและบทบาทของสื่อสาธารณะที่จัดได้ว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวจะเป็นกรอบบังคับให้น้ำตาของรายการสุขภาพมีทิศทางเดียวกันในการเป็นรายการสุขภาพที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง จึงเป็นเกณฑ์อย่างหนึ่งในการคัดเลือกผู้ผลิตรายการที่จะเข้ามาร่วมผลิตรายการให้กับสถานีฯ ที่ผู้ผลิตส่วนใหญ่จะต้องมีปรัชญาหรือข้อกำหนดในการดำเนินธุรกิจที่สอดคล้องกับสถานีฯ ที่จะช่วยในการผลิตรายการสุขภาพให้เป็นไปโดยสะดวก ซึ่งเมื่อศึกษาแนวคิดและบทบาทของสื่อสาธารณะที่มาจากแนวคิด กฎหมาย ข้อบังคับ และจริยธรรมต่าง ๆ เป็นจำนวนมากที่ต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ ข้อดีด้านหนึ่งที่ผู้ผลิตรายการสุขภาพทุกรายการมีความเป็นร่วมกันคือ ความเป็นอิสระในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในแง่มุมต่าง ๆ ที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมโดยไม่ต้องมีข้อกำหนดในการดำเนินธุรกิจเข้ามาเป็นกรอบในการนำเสนอ รวมถึงการให้ข้อมูลที่เอื้อให้เกิดประโยชน์ต่อรัฐบาลมากกว่าประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ แต่อาจเพิ่มความยุ่งยากในการผลิตมากขึ้น เนื่องจากจะต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษทั้งในการดำเนินขั้นตอนของการผลิตที่จะต้องมีความถูกต้อง เหมาะสม และไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ในด้านเนื้อหาสาระที่ต้องเป็นกลาง การนำเสนอที่จะต้องไม่ปรากฏการโฆษณาทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ผู้ผลิตรายการอาจต้องใช้เวลาในการศึกษาและปรับตัวที่อาจกระทบต่อกระบวนการผลิตรายการได้ ซึ่งการผลิตรายการสุขภาพภายใต้แนวคิดและบทบาทของสื่อสาธารณะจัดได้ว่าเป็นการพัฒนาศักยภาพของผู้ผลิตรายการที่ดีอีกวิธีการหนึ่งในการเพิ่มคุณภาพในการผลิตรายการสุขภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน

สร้างทางเลือกใหม่ในการสื่อสารสุขภาพเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย

การนำเสนอรายการสุขภาพในช่วงที่ผ่านมา รายการสุขภาพส่วนใหญ่ต่างขึ้นชื่อว่าเป็นรายการที่น่าเบื่อและหลักเลียงที่จะรับชมในที่สุด ทำให้ประชาชนต้องเสียผลประโยชน์จากการไม่ได้รับการสร้างสรรค์ให้เป็นรายการโทรทัศน์ที่น่ารับชม ทั้งที่เป็นรายการที่ให้สาระสำคัญ

สำหรับการดำเนินชีวิต ดังนั้น สถานีฯ จึงให้ความสำคัญกับการนำเสนอรายการสุขภาพ อันเป็นการพลิกโฉมหน้ารายการสุขภาพให้เป็นรายการสุขภาพแนวใหม่ที่ให้ทั้งสาระ ความสนุกสนาน และเพลิดเพลินไม่ต่างจากการรับชมรายการบันเทิงอื่น ๆ เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งเป็นผลจากการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ตามที่ ชยพล สุทธิโยธิน (2548, น. 7-8) ได้กล่าวไว้ ทำให้วิธีการนำเสนอรายการสุขภาพเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการดึงดูดให้ประชาชนหันมารับชมและสนใจรายการสุขภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการนำเสนอในรูปแบบใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นแบบเรียลลิตี้ สารคดีผสมละครหรือเหตุการณ์จำลอง สารคดีเชิงข่าวที่มีเนื้อหาทันเหตุการณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบการนำเสนอที่มีความน่าสนใจและมีความเหมาะสมต่อการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมาย อีกทั้งยังใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อให้สามารถสื่อสารเรื่องสุขภาพที่ซับซ้อนและเข้าใจได้ยากจากศัพท์วิชาการทางการแพทย์ให้เข้าใจได้ง่ายและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งช่วยให้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพสามารถส่งไปถึงประชาชนได้ง่ายขึ้น เพื่อให้ประชาชนสามารถได้รับประโยชน์จากรายการสุขภาพที่ได้จัดให้มีการนำเสนอได้อย่างทั่วถึงและมีความหลากหลาย

รายการสุขภาพที่ไม่แสวงหาผลประโยชน์

รายการสุขภาพที่นำเสนอทางโทรทัศน์ส่วนใหญ่เป็นรายการที่ได้รับการสนับสนุนจากธุรกิจสินค้าและบริการต่าง ๆ จึงมีเนื้อหาที่เอื้อประโยชน์ต่อธุรกิจและเป็นรายการสำหรับกลุ่มประชาชนที่มีกำลังในการบริโภคสินค้าและบริการสุขภาพเหล่านั้น ด้วยแนวคิดอันเป็นผลมาจากพระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551 จึงทำให้เนื้อหาของรายการสุขภาพจะต้องเป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งผู้บริหารสถานีฯ ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาสุขภาพที่ถือว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวกับประชาชน จึงต้องมีการรณรงค์และสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับคนในสังคม ด้วยการสนับสนุนความรู้ด้านสุขภาพที่สามารถนำไปใช้ในการดูแลและป้องกันสุขภาพได้ตั้งแต่ยังไม่เริ่มต้นเจ็บป่วยด้วยตนเอง และในการนำเสนอรายการสุขภาพแต่ละครั้งต้องตระหนักหรือคำนึงถึงผลที่ประชาชนจะได้รับหรือสิ่งที่อาจเกิดขึ้นตามมาหลังจากการรับชมรายการ ไม่ว่าจะเป็นความตื่นตระหนก ความหวาดกลัวจนไม่สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ รวมถึงสาระที่ได้จากการรับชมหากมีสีเสี้ยนมากเกินไปอาจทำให้ไม่เกิดความตระหนักในการดูแลสุขภาพหรือขาดความน่าเชื่อถือ จึงควรมีการกลั่นกรองให้มีการนำเสนอที่เหมาะสมทั้งในด้านการให้ข้อมูลข่าวสารที่จะต้องมีความถูกต้องและได้รับการตรวจสอบจากแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญมาเป็นอย่างดี เพื่อช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือและประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม ตลอดจนการนำเสนอของรายการที่เป็นการผจญความโน้มเอียงของบุคคลในสายการแพทย์และสื่อสารมวลชนที่มีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการนำเสนอที่มีทั้งความน่าสนใจและมีผลต่อการรับรู้ของประชาชนที่จะช่วยให้เกิดผลดีต่อสุขภาพของประชาชน

การให้ข้อมูลข่าวสารสุขภาพแก่ประชาชนที่แตกต่างอย่างมีอิสระ

จากเปลี่ยนแปลงทางสังคมในด้านต่าง ๆ มีผลต่อการรับรู้ของประชาชน โดยเฉพาะ วรรณะ (2545, น. 12-16) เชื่อว่า เทคโนโลยีมีส่วนสำคัญที่ทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะความเจริญ ก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ หรือแม้แต่ในด้านสุขภาพ เมื่อวิทยาการทาง การแพทย์ และการรักษา พยาบาลได้ก้าวหน้ามากขึ้น สื่อมวลชนได้สื่อสารสิ่งเหล่านั้นกับประชาชน ทำให้ประชาชนต่างแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุด ทันสมัยที่สุดให้กับตนเองจากการรับรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ มีส่วนทำให้สถานพยาบาลใหญ่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลประจำจังหวัด โรงพยาบาลฝึกหัดแพทย์ต่าง ๆ มีผู้เข้ารับบริการเป็นจำนวนมาก ดังนั้นสื่อมวลชนควรให้ความสำคัญกับการรักษาพยาบาลแบบพึ่งตนเอง พึ่งชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะมีการนำเสนอในเรื่องของการลดการพึ่งยา และวิทยาการการแพทย์จากต่างประเทศด้วยการให้บริการทางสาธารณสุขในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นสถานอนามัย อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน นอกจากนี้การรักษาด้วยแพทย์ทางเลือกต่าง ๆ หรือแม้แต่ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ หากมีการให้ความรู้และเลือกใช้บริการที่ตรงกับอาการของโรคจะช่วยให้สามารถลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลและมีความสะดวกต่อการเดินทางไปขอรับบริการได้เป็นอย่างมาก ซึ่งหลังจากที่รายการสุขภาพของสถานีฯ ได้ให้ความสำคัญในการนำเสนอในเรื่องดังกล่าว ทำให้ประชาชนเกิดความสนใจในการใช้บริการต่าง ๆ มากขึ้นและช่วยให้แพทย์ทางเลือกต่าง ๆ เป็นที่รู้จัก ได้รับการยอมรับจากสังคมมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการทำหน้าในการนำเสนอประเด็นสุขภาพได้อย่างมีอิสระและมีความแตกต่าง

นอกจากนี้ การให้ข้อมูลในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมหรือสุขภาวะ ทั้ง 4 ด้าน เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและการมีสุขภาพหรือสุขภาวะที่ดีของประชาชน ตามที่ อัมพล จินดาวัฒน์และคณะ (2550, น. 2-4) ได้กล่าวไว้ ซึ่งประกอบด้วย 1. สุขภาวะทางกาย (Physical well-being) 2. สุขภาวะทางจิต (Mental well-being) 3. สุขภาวะทางสังคม (Social well-being) 4. สุขภาวะทางปัญญา (Spiritual well-being) โดยสุขภาพหรือสุขภาวะทั้ง 4 ด้าน ทำงานเกี่ยวเนื่องและส่งผลสัมพันธ์กันต่อสุขภาพ จึงจำเป็นต้องได้รับข้อมูลและการดูแลอย่างใกล้ชิด ซึ่งการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมหรือสุขภาวะทั้ง 4 ด้าน มักไม่ได้รับกล่าวถึงและชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในสื่ออื่น ๆ ดังนั้นจึงเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของสื่อสาธารณะในการมอบแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในการผลิตรายการสุขภาพเพื่อเป็นรายการสุขภาพที่เป็นประโยชน์ ทำให้ประชาชนสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้ให้เกิดความปกติสุขในสังคม อันเกิดจากการมีสุขภาพหรือสุขภาวะที่ดี

การให้ข้อมูลข่าวสารสุขภาพแก่ประชาชนที่แตกต่างอย่างมีอิสระของรายการสุขภาพทั้ง 5 รายการ จึงไม่ได้เป็นเพียงการนำเสนอข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพที่ปราศจากการแทรกแซง

จากธุรกิจและเป็นการสนับสนุนนโยบายของภาคการเมือง แต่ผู้ผลิตรายการสุขภาพยังสามารถให้ความสำคัญหรือเลือกประเด็นต่าง ๆ ในการนำเสนอได้อย่างอิสระจากทางสถานี ที่ช่วยเปิดมุมมองใหม่หรือเป็นการตีแผ่มุมต่าง ๆ ในสังคมที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ช่วยเหลือ หรือการสนับสนุนจากภาครัฐบาลให้ได้เป็นที่รู้จัก ยอมรับ หรือให้การแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นในด้านแพทย์ทางเลือกต่าง ๆ การดำรงชีวิตในสังคมของผู้พิการ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นมรดกที่มีค่าทางสังคมที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนอย่างแท้จริง

การเปิดช่องทางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสุขภาพ

การเปิดช่องทางให้กับประชาชนได้สื่อสารกับรายการสุขภาพหรือสถานีฯ จะช่วยให้การสื่อสารสุขภาพมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการได้มากยิ่งขึ้น ช่องทางการสื่อสารนอกจากจะช่วยให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นต่อรายการได้แล้วยังเป็นสิ่งที่ดีสำหรับประชาชนอีกวิธีหนึ่ง เนื่องจากรายการสุขภาพสามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนจากเรื่องราวที่ได้นำเสนอ ตลอดจนสามารถให้คำแนะนำข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับประชาชนเพื่อให้เกิดทางเลือกในการดูแลสุขภาพ

นอกจากนี้ สถานีฯ ยังได้ให้ความสำคัญกับช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายทั้งสื่อเก่าและสื่อใหม่ ที่สามารถอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งการเปิดช่องทางที่หลากหลายในการติดต่อสื่อสารเป็นผลดีต่อรายการสุขภาพเป็นอย่างมากที่ไม่ใช่เฉพาะการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ชมในรายการ แต่ยังชี้ให้เห็นถึงความเอาใจใส่ในด้านสุขภาพของประชาชน การตระหนักและให้ความสำคัญในด้านสุขภาพของประชาชน ซึ่งเป็นผลดีต่อประชาชนที่แสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนทัศนคติทั้งในด้านการดูแลสุขภาพและการปฏิสัมพันธ์กับรายการ ซึ่งผู้ผลิตรายการสุขภาพมองว่าที่ผ่านมานั้น ผู้ชมหรือประชาชนมีลักษณะที่เป็นผู้รับสารทางเดียว (Passive Audient) ซึ่งเป็นปัญหาอย่างหนึ่งในการพัฒนาให้รายการสุขภาพสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้มากขึ้น

3. ปัญหาและอุปสรรคจากการนำเสนอข้อมูลทางการแพทย์แก่ประชาชน

การนำเสนอข้อมูลทางด้านสุขภาพแก่ประชาชน ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่เป็นข้อมูลวิชาการทางการแพทย์ที่เข้าใจได้ยากนับว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญอย่างหนึ่งในการสื่อสารสุขภาพ เนื่องจากการสื่อสารสุขภาพที่ประสบความสำเร็จและเกิดประโยชน์สูงสุด ข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นจะต้องมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือตามที่แฟรงกลิน แอฟเฟล (Franklin Apfel) ได้กล่าวไว้ในองค์ประกอบของการสื่อสารสุขภาพ แม้ว่าข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นจะมาจากแหล่ง

ข้อมูลที่ถูกต้องและสามารถเชื่อถือได้ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจากแพทย์ ตำรา หรือเอกสารต่าง ๆ แต่ในการสื่อสารข้อมูลเหล่านั้นจะต้องผ่านกระบวนการที่ช่วยให้สามารถเข้าใจและรับรู้ได้ง่ายขึ้น จึงเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ผู้ผลิตรายการจะต้องจัดให้มีการสื่อสารด้วยเนื้อหา ภาษา เทคนิค วิธีการนำเสนอ ที่เหมาะสมทั้งที่ผู้ผลิตรายการสุขภาพต่างไม่ได้มีความรู้ ความเข้าใจในด้านวิชาการทางการแพทย์มากนัก รวมถึงการมีมุมมองในการนำเสนอที่แตกต่างกันด้านวิชาชีพ ทำให้ผู้ผลิตต้องใช้เวลาเป็นจำนวนมากเพื่อศึกษาทำความเข้าใจกับข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นที่ต้องใช้ความระมัดระวังและความรับผิดชอบมากเป็นพิเศษ เนื่องจากข้อมูลสุขภาพเป็นข้อมูลที่มีผลต่อชีวิตของประชาชน

นอกจากจะต้องมีการปรับในด้านเนื้อหา ภาษา เทคนิค วิธีการนำเสนอที่เหมาะสมต่อการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมายแล้ว ผู้ผลิตรายการยังต้องคำนึงถึงความน่าสนใจในการนำเสนอรายการสุขภาพที่จะต้องมียุทธศาสตร์และความบันเทิงในคราวเดียวกัน ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายของสถานี ที่ต้องการให้รายการสุขภาพเป็นรายการที่ไม่น่าเบื่ออีกต่อไป ทำให้ผู้ผลิตรายการต้องคิดและสร้างสรรค์วิธีการนำเสนอในแนวใหม่ ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของผู้เป็นอย่างสูงและเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญอย่างหนึ่งในการผลิตรายการสุขภาพ และในการนำเสนอข้อมูลทางการแพทย์ในรายการจากการให้ข้อมูลโดยตรงจากผู้ป่วยหรือผู้ร่วมรายการที่เป็นประชาชนทั่วไปไม่ได้มีความรู้ด้านการแสดงหรือเข้าใจทางด้านวิชาชีพสื่อมวลชนมาก ทำให้เกิดปัญหาในกระบวนการผลิตรายการในลักษณะของการให้ความร่วมมือ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กที่ยังมีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตน้อยทำให้ขาดความตระหนักดูแลสุขภาพ มีผลให้ไม่สามารถดำเนินรายการให้เป็นตามความต้องการหรือวัตถุประสงค์ของรายการได้ ซึ่งในการปรับเปลี่ยนทัศนคติจะต้องใช้ทั้งเวลาและความอดทนเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้รายการเกิดความสมบูรณ์และเป็นประโยชน์ต่อประชาชน นอกจากนี้ปัญหาจากผู้ร่วมรายการที่เป็นผู้ป่วยโรคต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเด็ก ผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุที่สามารถร่วมรายการได้นั้น ต้องผ่านการคัดเลือกทั้งในด้านความชัดเจนของอาการโรค ความน่าสนใจ ความเหมาะสม และความพร้อมในการนำเสนอ ซึ่งผู้ป่วยจะต้องมีคุณสมบัติเหล่านี้ครบถ้วนจึงจะสามารถนำมาออกอากาศให้เป็นตัวอย่างแก่ประชาชนได้ ทำให้เป็นปัญหาอย่างหนึ่งที่ผู้ผลิตรายการจะต้องสูญเสียเวลาเพื่อให้ได้ผู้ป่วยที่มีคุณสมบัติเหล่านี้

ดังนั้น ในการสื่อสารสุขภาพที่มีการให้ข้อมูลทางการแพทย์ที่เป็นข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถอ้างอิงได้ อันมาจากแนวคิดที่สำคัญของสื่อสาธารณะจึงเป็นปัญหาที่สร้างผลกระทบต่อการผลิตรายการมากปัญหาหนึ่งที่เกิดจากสาเหตุหลาย ๆ ประการ ผู้ผลิตรายการจึงต้องมีการวางแผนปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพเพื่อช่วยให้การผลิตรายการสุขภาพมีคุณภาพและคุณสมบัติตามที่สถานี กำหนดไว้ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการผลิตรายการสุขภาพในการช่วยแก้ไขปัญหานี้

ผลิตรายการเพื่อให้ได้รายการสุขภาพที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดและบทบาทของสื่อสาธารณะของสถานี

ข้อเสนอแนะในการสื่อสารสุขภาพของรายการสุขภาพ

จากการศึกษาเรื่อง “การสื่อสารสุขภาพของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย” ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะจากการศึกษา ดังนี้

1. การออกอากาศของรายการสุขภาพยังไม่มีรายการสุขภาพที่ออกอากาศในช่วงเวลาดีและหลังเวลาดี (Prime Time) ซึ่งเป็นช่วงที่มีกลุ่มผู้ชมที่กว้างและอาจมีโอกาสดูรายการสุขภาพได้ง่ายกว่าช่วงอื่น ๆ จึงควรมีการจัดรายการสุขภาพหรือรายการสอดแทรกเนื้อหาด้านสุขภาพในช่วงเวลาดังกล่าว
2. รูปแบบการสื่อสารสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนอในรูปแบบเรียลลิตี้ของรายการขบวนการไร้พุง ซึ่งเป็นรายการสุขภาพสำหรับเด็กที่มีการนำเสนอได้อย่างน่าสนใจ ควรมีการพัฒนาขยายสู่กลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ
3. สถานีฯ ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการนำเสนอในด้านรูปแบบ วิธีการ และเนื้อหาของรายการสุขภาพทั้งรายการที่ได้นำเสนอจบไปแล้วและรายการที่ยังคงมีการนำเสนอ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาให้เป็นรายการสุขภาพที่เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

ข้อเสนอแนะการวิจัยในอนาคต

1. การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะผู้ส่งสาร คือ ผู้บริหารสถานีฯ ผู้อำนวยการฝ่ายรายการ และผู้อำนวยการผลิตรายการสุขภาพทั้ง 5 รายการ ที่ทำการสื่อสารสุขภาพผ่านการนำเสนอรายการสุขภาพ ซึ่งเป็นช่องทางและสาร ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรมีการศึกษาถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้รับสารเพื่อให้การสื่อสารครบองค์ประกอบ โดยศึกษาถึงผลที่ได้รับจากการรับชมรายการสุขภาพที่มีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพของประชาชนจากข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ ตลอดจนศึกษาความคาดหวังและความต้องการจาก การรับชมรายการสุขภาพทั้งในการด้านวิธีการนำเสนอและประเด็นหรือเนื้อหาในการนำเสนอของรายการสุขภาพ เพื่อนำไปพัฒนาการสื่อสารสุขภาพให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของแพทย์หรือผู้ที่อยู่ในวงการสาธารณสุขเพิ่มเติม ซึ่งถือว่าเป็นผู้ส่งสารที่มีผลต่อการนำเสนอรายการสุขภาพ ทั้งในฐานะที่เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญต่อการสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารและเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องของการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการนำเสนอในด้านรูปแบบ วิธีการ และเนื้อหาของรายการสุขภาพ ในแง่มุมมองของหน่วยงานที่ทำงานด้านสุขภาพ บุคลากรในวงการแพทย์และพยาบาล นักวิชาการ ประชาชน รวมทั้งผู้ผลิตรายการสุขภาพ เพื่อให้เกิดแนวทางในการพัฒนาให้รายการสุขภาพเป็นรายการที่สามารถตอบสนองความต้องการข้อมูลข่าวสารอย่างแท้จริง